

شکسته‌نویسی!

تهدید یا ضرورت؟

در غالب زبان‌ها میان صورت گفتاری و صورت نوشتاری تفاوت‌هایی وجود دارد. این تفاوت‌ها در زبان فارسی چندان زیاد است که وقتی فردی خارجی ابتدا زبان فارسی کتابی یاد می‌گیرد و بعد به ایران سفر می‌کند، در صحبت با مردم متوجه می‌شود که فارسی محاوره انگار زبانی دیگر است. سال‌ها پیش منوچهر انور در مقدمه ترجمه خود از *عروسکخانه* بحث مبسوطی در این زمینه مطرح کرده و از لزوم شکسته‌نویسی سخن گفته بود. از نظر انور، برای دستیابی به زبانی طبیعی و باورپذیر به‌خصوص در نثر روایی، چاره‌ای جز محاوره‌نویسی نداریم که آن هم با شکسته‌نویسی ممکن می‌شود. البته انور آغازکننده این بحث نیست، چون به‌خصوص در صد سال اخیر مترجمان و نویسندگان کم‌وبیش با این مسئله درگیر بوده‌اند و گاه اظهارنظرهایی هم کرده‌اند. برخی شکسته‌نویسی را تجویز کرده و برخی نوشتن صورت رسمی الفاظ را و البته برخی هم معتقد بوده‌اند برای انتقال حس محاوره نیازی به شکستن کلمات نیست.

مقاله انور را بهانه قرار دادیم و این بحث را در مجله مترجم باز کردیم و برخی از صاحب‌نظران هم وارد بحث شده و دیدگاه‌هایشان را اعلام کردند. از زمان چاپ مقاله انور تاکنون، وضعیت به کلی تغییر کرده است. در اثر گسترش رسانه‌های اجتماعی مثل تلفن همراه، وبلاگ، زیرنویس فیلم و غیره زبان فارسی در حجم بسیار گسترده به‌صورت شکسته نوشته می‌شود. این فراگیری باعث شده که برخی احساس خطر بکنند چون نسل جدید که در معرض این نوع فارسی قرار گرفته ممکن است به تدریج ارتباطش را با فارسی مکتوب و در نهایت با ادبیات کلاسیک فارسی از دست بدهد و یا اینکه فارسی دیگر نتواند زبان مشترک همه فارسی‌زبانان باشد. درباره این موضوع اخیراً کسانی نظریات خود را در وبلاگ‌هایشان نوشته‌اند. به نظر می‌رسد دیدگاه کلی حاکم بر نوشته‌های وبلاگی با

شکسته‌نویسی موافق است و از صورت طبیعی زبان دفاع کند و تحولات زبان را اجتناب‌ناپذیر می‌داند و بر خصلت دموکراتیک بودن زبان یعنی اختیار فرد در کاربرد زبان تأکید می‌کند و چندان هم دغدغه فاصله افتادن میان فارسی شکسته و فارسی ادبی را ندارد.

اخیراً آقای عباس سلیمی در دومین نشست از زنجیره نشست‌های «گفتاری‌نویسی آفت یا ضرورت؟» در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی درباره مخاطرات شکسته‌نویسی سخنرانی ایراد کرده‌اند. در این سخنرانی ایشان به عوامل و پیامدهای شکسته‌نویسی اشاره می‌کنند و می‌گویند:

کم کردن فاصله زبان محاوره و زبان معیار به سود زبان معیار، از وظایف نویسندگان، رسانه‌ها، آموزش و پرورش و نهادی چون فرهنگستان زبان فارسی است. البته کسانی که با نسل جوان و نوجوان کمتر سروکار دارند، به این زودی به عمق فاجعه پی نخواهند برد؛ شاید تا یک دهه آینده که این جوانان و نوجوانان مدیران کشور شوند. دردا که عادت کردن ذهن و زبان نسل جوان و نوجوان به شکسته‌نویسی، آنان را میخکوب و مقهور این ویژگی‌های خاص زبان گفتار می‌کند. تا جایی که نوشتن به زبان معیار برایشان سخت و جانکاه می‌شود و از نوشتن یک انشاء به زبان معیار می‌نالند و حتی پاسخ برگه‌های آزمون خود را گاهی شکسته می‌نویسند!

ما این سخنرانی را بهانه قرار داده و بار دیگر و در وضعیت جدید مسئله شکسته‌نویسی را نزد صاحب‌نظران مطرح می‌کنیم تا ببینیم آیا شکسته‌نویسی به‌راستی تهدید است یا ضرورت. این نظرات را در شماره آینده و شماره‌های پس از آن چاپ خواهیم کرد. علاقه‌مندانی هم که مایلند به بحث بپیوندند، می‌توانند دیدگاه‌های خود را برای ما بفرستند. 